

Nodyn o'r cyfarfod

Teitl y Cyfarfod:	Fforwm Rheoli Dŵr Cymru
Lleoliad:	Rhithwir trwy MS Teams
Dyddiad y Cyfarfod:	15/03/2023
Yn bresennol:	Steve Ormerod (cadeirydd), Ceri Jones (CNC), Sian Williams (CNC), Laura Moss (DWI), Mark Charlesworth (CNC), Richard Blackwell (WRW ar ran United Utilities), Natalie Hall (CNC), Adriana Kiss (LIC), Dennis Matheson (TFA Cymru), Bob Gilchrist (CCW), Gail Davies (Afonydd Cymru), Elizabeth Franks (HD Cymru), Phil Stone (Canŵio Cymru), Tony Harrington (DC), Helen Haider (CNC), Rachel Lewis-Davies (NFU Cymru), Fergus O'Brien (DC), Thomaz Andrade (LIC)
Ymddiheuriadau:	Ceri Davies (CNC), Fraser McAuley (CLA), Andy Morritt (Awdurdod Glo), Anthony Geddes (Confor)
Ysgrifenyddiaeth:	Ceri Jones

Eitem 1: Agor y Cyfarfod

Fel Cadeirydd, agorodd yr Athro Steve Ormerod y cyfarfod yn nodi'r trefniadau ar gyfer cynnal y Fforwm rhithwir.

Eitem 2: Adolygu'r cofnodion a'r log gweithredu

Cytunwyd ar gofnodion a champau gweithredu o'r cyfarfod diwethaf.

CAMAU GWEITHREDU: CJ i wirio gyda Llywodraeth Cymru er mwyn gwirio'r Strategaeth Dŵr a gwerth gwaith dŵr mewn perthynas â STT

Bydd fersiwn derfynol o nodiadau cyfarfod Hydref 2022 ar gael ar dudalen gwefan CNC ar gyfer WWMF <https://naturalresources.wales/guidance-and-advice/environmental-topics/water-management-and-quality/wales-water-management-forum/?lang=cy>

Eitem 3 Cyfraniadau'r Aelodau a phapur diweddarau – uchafbwyntiau a thrafodaeth agored

Cafodd y Fforwm Rheoli Dŵr drafodaeth agored ar faterion oedd yn berthnasol i'r fforwm, dechreuodd RB y sesiwn ar waith Water Resources West (WRW).

Cynhaliwyd ymgynghoriad Cynllun Rhanbarthol Drafft WRW rhwng Tachwedd 2022 a Chwefror 2023. Cyhoeddir y Datganiad Ymateb i'r ymgynghoriad hwnnw ym mis Mehefin 2023, gyda'r Cynllun Rhanbarthol terfynol yn cael ei gyhoeddi yn hydref 2023. Mae gwneud penderfyniadau'n gysylltiedig â SMNR.

Gofynnwyd cwestiynau am ymgysylltiad DC a HD gan gynnwys cysondeb y cynlluniau rhwng cwmnïau dŵr mewn perthynas â rheoli galw / lleihau. Codwyd pwyntiau ar ddsbarthu'r galw, gwahaniaethau rhwng galw gwledig a threfol a defnydd cartrefi yn y dyfodol ochr yn ochr â Newid yn yr Hinsawdd. Mae yna her i wneud mwy i leihau pwysau ar y galw gan ddyfroedd Cymru. Hefyd codwyd pwynt am denantiaid a'r gwaith yr oedd ADAS wedi'i wneud. Codwyd sylw hefyd am y Prosiect Gwahanu Slyri a sut y bydd hyn hefyd yn cyfrannu at leihau'r galw. Cyflwynwyd llawer o'r pwyntiau a drafodwyd yma fel rhan o'r ymgynghoriad.

CAM GWEITHREDU: A all LIC a CNC rannu eu hymatebion i'r Cynllun Rhanbarthol drafft?

CAM GWEITHREDU: DM i rannu dolen ar gyfer adroddiad ADAS yn ymwneud â thirfeddianwyr tenantiaid

Yna, canolbwyntiodd y drafodaeth ar y papur Diweddarau. Roedd y pwyntiau i'w nodi yn cynnwys:

- **Cronfa Gyfalaf CNC/LIC** – Mae prosiectau ar y trywydd iawn ac o fewn y gyllideb, mae cynnydd wedi'i rannu â Llywodraeth Cymru. O fis Ebrill mae'r rhaglen yn bwriadu ehangu'r prosiectau ansawdd dŵr.
- **Dyfroedd ymdrochi** - darparodd CJ ddiweddariad pellach 'Mae Rhaglen Lywodraethu Cymru yn gwneud ymrwymiad i "ddechrau dynodi dyfroedd mewndirol Cymru ar gyfer hamdden, gan gryfhau monitro ansawdd dŵr". Mae Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) wedi ymrwymo i gefnogi'r gwaith o gyflawni'r uchelgais hwn ac yn ystod 2022 sefydlodd brosiect a ariannwyd drwy lythyr grant gan Lywodraeth Cymru.

Yn ystod 2022-23 mae arweinydd prosiect CNC wedi canolbwyntio ar ymgysylltu â rhanddeiliaid i lywio nodau a dull gweithredu prosiectau. Mae hyn yn cynnwys, gwella dealltwriaeth o ganfyddiadau rhanddeiliaid o'r fframwaith presennol ar gyfer dynodi Dŵr Ymdrochi, rhwystrau i geisiadau, a phryderon perchnogion tir. Y nod yw nodi nifer fach o safleoedd, ledled Cymru, i gynnal tymor ymdrochi peilot yn 2023. Bydd y tymor ymdrochi peilot yn caniatáu i sefydliadau, gan gynnwys awdurdodau lleol, nad ydynt wedi cynnal tymor ymdrochi o'r blaen weithio drwy adnoddau a deall y dyletswyddau, a chaniatáu gwaith i fonitro ansawdd dŵr. Bydd y tymor peilot yn llywio argymhellion i ddiweddarau a gwella'r fframwaith ar gyfer rheoli Dyfroedd Ymdrochi, gan gynnwys nodi unrhyw ofynion i ddiwygio'r ddeddfwriaeth a'r canllawiau. Ar hyn o bryd rydym yn trafod saith safle posibl ar gyfer y peilot, gan gynnwys nifer o gronfeydd dŵr, dyfroedd llonydd ac afonydd.'

Roedd diddordeb mewn dyfroedd ymdrochi mewndirol a sylwadau yn codi y dylai'r gwaith ystyried y defnyddwyr hamdden ehangach ac nid nofwyr yn unig. Roedd gan WWMF ddiddordeb mewn gwybod a ydym am wella ansawdd dŵr ar gyfer ymdrochi neu wella ansawdd dŵr yn ehangach a gall ymdrochwyr elwa o'r gwelliannau hyn. Mae'r ffocws cychwynnol ar 'ddŵr ymdrochi' a defnyddio'r Rheoliadau Dŵr Ymdrochi a sut y gall y rhain fod yn berthnasol i ddyfroedd mewndirol. Mae yna ysgogwyr eraill i wella ac amddiffyn ansawdd dŵr yn ei gyfanrwydd trwy amrywiol bolisiâu a chynlluniau gan gynnwys Cynlluniau Rheoli Basn Afon. Ar hyn o bryd, mae'r rhaglen hon ar y cam peilot, bydd asesiadau'n facteriologol.

GWEITHREDU: CJ i rannu rhestr o safleoedd peilot a manylion y gweithgor

- **Cynlluniau Rheoli Basn Afon** – Mae yna ddiddordeb i glywed meddyliau cynnar ar '4ydd Cylch' yn arbennig ar gyfer gwaith cwmni dŵr sydd wedi canolbwyntio ar dri chylch cyflawn fel y nodir yn y Ddeddfwriaeth gyfredol a gedwir. Mae angen edrych ar gyfleoedd ac effeithlonrwydd; mae LIC a CNC yn cael trafodaethau cynnar i archwilio'r rhain.
- **Adolygiad Maetholion** – Cais i rannu papurau technegol ac a edrychwyd ar dueddiadau ar yn ôl.

CAM GWEITHREDU: CJ i gadarnhau a all CNC rannu'r fethodoleg a'r adroddiadau technegol, hefyd y tueddiadau cyfredol a'r rhai a ragwelir ar gyfer gweithio am yn ôl i gyflawni canlyniad delfrydol.

- **Uwchgynhadledd LIC ar gyfer y rhaglen Ardaloedd Cadwraeth Arbennig** – darparodd SW adborth o'r sesiwn yr wythnos diwethaf. Mae llawer o waith yn digwydd gan gynnwys llywodraethu ar gyfer y grwpiau a'r systemau sydd ar waith erbyn diwedd mis Mawrth 2023. Yn disgwyl diweddariad i'r Cynllun Gweithredu. Cafwyd rhywfaint o drafodaeth mewn perthynas â'r gwaith hwn a'r gwaith llywodraethu mae KPMG yn ei wneud, mae gwaith KPMG yn cwmpasu'r rhaglen dŵr ehangach. Roedd NFU Cymru hefyd yn y cyfarfod yr wythnos diwethaf ac roedd hefyd yn cydnabod faint o waith oedd yn digwydd yma. Mae llywodraethu a chyfathrebu yn bwysig ar gyfer y gwaith hwn.

Cynllun Corfforaethol CNC

Rhannodd CJ ddiweddariad a ddarparwyd gan Sue Ginley a oedd wedi mynychu'r WWMF blaenorol.

'Hoffem ddiolch i aelodau'r fforwm am roi adborth i ni drwy ein harolwg a gynhaliwyd ychydig cyn y Nadolig. Cawsom dros 80 o ymatebion gan bartneriaid allanol a mwy gan staff - ac rydym wedi darllen ac ystyried pob un sylw a anfonwyd. Rydym wedi defnyddio'r adborth gwerthfawr hwn i lywio ein fersiwn sydd bron yn derfynol o'r cynllun corfforaethol.

Ein camau nesaf yw mynd â'r fersiwn derfynol i'n Bwrdd ddiwedd mis Mawrth i'w gymeradwyo ac i gynllunio i gyhoeddi ddechrau mis Ebrill. Rydym hefyd yn gweithio ar ein fframwaith perfformiad ar gyfer y Cynllun Corfforaethol fel y gallwn fesur ein cynnydd a'n canlyniadau, ochr yn ochr â cherdyn sgorio cytbwys a fydd yn monitro ein darpariaeth o ddydd i ddydd a pha mor dda y mae ein sefydliad yn gweithredu.

Diolch eto am ein helpu gyda hyn – ac edrychwn ymlaen at weithio gyda chi yn y dyfodol i helpu i fynd i'r afael â'r argyfyngau natur a hinsawdd a lleihau llygredd.'

Cylch Gorchwyl

Mae'r cylch gorchwyl yn cael ei ystyried bob dwy flynedd. Cyfeiriwyd at adolygiad parhaus o lywodraethu ehangach a chylch gorchwyl, yn enwedig y gwaith y mae KPMG yn ei wneud. Mae'r cylch gorchwyl ar gyfer y grŵp hwn wedi cael ei rannu fel rhan o'r adolygiad ehangach hwnnw o Gymru.

Gwnaed y pwynt y dylai'r cylch gorchwyl gynnwys 'canlyniadau'.

CAM GWEITHREDU: CJ i weithio gyda NH fel rhan o'r adolygiadau a'r adborth parhaus yn y sesiwn nesaf. Hefyd ystyriwch 'ganlyniadau' WWMF.

Diweddariad Ansawdd Afonydd Cymru a Lloegr

Cyflwynodd SO y gwaith sy'n cael ei wneud fel rhan o waith ansawdd afonydd Cymru a Lloegr. Bydd papur ysgrifenedig yn cael ei gyhoeddi, a bydd hwn yn cael ei rannu unwaith y bydd ar gael.

Glanhau'r Afon Teifi

Rhannodd PS rai o'r lluniau a'r profiadau yn sgil gwaith glanhau'r afon yn ddiweddar ar hyd Afon Teifi. Gwnaed hyn dros dri phenwythnos ac roedd yn cynnwys 130/140 o wirfoddolwyr ar hyd glannau'r afon ac yn yr afon. Y prif ddeunyddiau a gasglwyd oedd bagiau silwair, deunydd lapio a rhwydi, felly plastigion yn bennaf.

Arweiniodd hyn at drafodaeth ehangach ar argaeledd lleoedd i waredu/ailgylchu'r math hwn o ddeunydd a gynhyrchir gan y gymuned amaethyddol. Yn enwedig gyda chynnydd yn y defnydd o blastig o fewn ffermio a'r gymdeithas ehangach. Cytunwyd y byddai plastigau'n cael eu cynnwys yn y dyfodol ac efallai y bydd rhywfaint o uno ar draws y Fforwm i fynd i'r afael â'r mater.

CAM GWEITHREDU: CJ i ddsbarthu enwau cwmnïau a awgrymwyd gan DM

Edrych ymlaen at WWMF:

- a) Plastigau
- b) Tueddiadau sy'n dod i'r amlwg ar ansawdd dŵr
- c) Tueddiadau dŵr daear
- d) Monitro dŵr

Taith Maes - 3 Mai

CAM GWEITHREDU: WWMF i gadarnhau argaeledd ar gyfer y diwrnod fel y gall CJ gynllunio a chadarnhau trefniadau c.g.â.ph.

Eitem 4 Dull CNC o ymdrin â Gwyddoniaeth Dinasyddion – Morag Taite, CNC

Rhoddodd Morag Taite (CNC) gyflwyniad ar ddull CNC o ymdrin â Gwyddoniaeth Dinasyddion (GD). Mae'r dull hwn yn cwmpasu pob maes GD gan gynnwys systemau daearol, morol ac afonydd ac mae'n cyfrannu at nifer o weithgorau.

Mae heriau gyda GD gan gynnwys amser ac adnoddau staff, integreiddio data o sawl ffynhonnell, y defnydd a fwriedir o'r data yn benodol at ddibenion rheoleiddio, a dehongli.

Trafodwyd pwysigrwydd hyfforddiant, sicrhau ansawdd, dehongli a phroffesiynoldeb cyffredinol, mae hyn yn hynod o bwysig os defnyddir y data hwn i lywio polisi.

Mae canllawiau ar gael a darparwyd dolenni gwe defnyddiol:

Gwirio fod y prosiect yn addas ar gyfer dull gwyddoniaeth dinasyddion

[sepa_choosingandusingcitizenscience_interactive_4web_final_amended-blue1.pdf](http://sepa.choosingandusingcitizenscience.interactive.4web.final.amended-blue1.pdf)
(ceh.ac.uk)

Canllawiau cyffredinol ar sefydlu a chyflawni prosiectau gwyddoniaeth dinasyddion

[Adnoddau Gwyddoniaeth Dinasyddion — UKEOF](#)

Trafodwyd datblygiad y gwaith gan gynnwys y CaSTCo (Catchment Systems Thinking Co-operative) a'r 8 dalgylch peilot.

Y ffocws yw darparu fframwaith/dull cytunedig i bobl fonitro eu hafonydd a'u dalgylchoedd, hyfforddi ac adnoddau dinasyddion-wyddonwyr a chymunedau lleol i fonitro a chasglu data dwysedd uchel; bydd synwryddion a monitro uwch-dechnoleg yn ategu'r gwaith.

Croesawyd y cyfarfod gan WWMF. Gyda'r gwaith a wnaed hyd yn hyn, argymhellwyd bod CNC yn cydnabod/darparu ymateb i waith sydd wedi'i wneud yn lleol hyd yn hyn.

CAM GWEITHREDU: Gail Davies a Sue Bryne i ddod at ei gilydd i edrych ar y Datganiad Sefyllfa

Trafodwyd sut mae'r gwaith hwn yn ymwneud â'r gymuned ffermio. Yn dilyn y cyfarfod rhannwyd y ddolen ganlynol a allai fod o ddiddordeb i WWMF.

[Symposiwm UKEOF: Ffermwyr, gwyddoniaeth dinasyddion a monitro amgylcheddol - YouTube](#)

Mae DCWW wedi sicrhau bod cronfa ar gael drwy'r IEAP y gellir cael mynediad iddi drwy'r Ymddiriedolaethau Afonydd fel cyfraniad pellach i'r gwaith GD.

Trafodwyd mynediad, yn enwedig i dir preifat, a'r angen i gael caniatâd perchnogaeth tir ynghyd â sut mae data'n cael ei rannu. Codwyd y cwestiwn o dryloywder hefyd. Mae angen nodi'r materion hyn yn glir ar ddechrau'r prosiect GD, rhoddwyd Ymddiriedolaeth Adareg Prydain fel enghraifft dda o raglen GD llwyddiannus a thymor hir.

Tynnwyd sylw at bwysigrwydd llwyfan data gan gynnwys hygyrchedd a chymhwysu'r data hwn.

Cafodd yr adborth ei groesawu gan CNC.

Eitem 5 Cynhyrchion Fferyllol - Thomaz Andrade, LIC

Cyflwynodd TA y gwaith o fynd i'r afael â llygredd fferyllol mewn dŵr. Roedd hyn yn cynnwys y cyd-destun polisi presennol a sylweddau neu broblemau. Trafodwyd rhaglen samplu goddefol bresennol CNC gyda'r canlyniadau interim, sy'n darparu ffynhonnell gyfoethog o wybodaeth. Trafodwyd cynigion yr UE ac ymwrthedd gwrth-ficrobaidd gan arwain at ddull Llywodraeth Cymru a gweithio gyda rhanddeiliaid ehangach yn enwedig y sector iechyd, gan gynnwys Iechyd Cyhoeddus Cymru.

O ran y rhaglen fonitro roedd gan y Fforwm ddiddordeb yn y lleoliadau a'r dewis o safleoedd a sut y gellir cydgysylltu setiau data.

Mae hwn yn bwnc a fyddai'n ddefnyddiol dychwelyd ato i barhau â'r drafodaeth a sylwi ar waith cemegau eraill ac mae wedi'i gynnwys wrth edrych ymlaen ar gyfer sesiwn mis Hydref.

Eitem 6 Unrhyw Fater Arall

- Tynnodd CJ sylw at yr ymgynghoriad cyfredol ar y Cynlluniau Rheoli Perygl Llifogydd a fydd yn rhedeg tan 24 Mai 2023. Anogwyd WWMF i edrych ar yr ymgynghoriad a rhoi eu hadborth

[Gofod Cynllun Dinasyddion Rheoli Perygl Llifogydd i Gymru - Cyfoeth Naturiol Cymru - Gofod Dinasyddion \(cyfoethnaturiol.cymru\)](#)

Eitem 7 Dyddiad y cyfarfod nesaf

26 Hydref 2023, mae'r dyddiad ar gyfer y dyddiadur wedi'i ddisbarthu